

Asia Hankehakemusten tekijänoikeus

Hakija B

Annettu 23.5.2023

Tiivistelmä *Hankehakemus saattoi saada tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista teossuojaa, mikäli se riittävässä määrin ilmensi tekijänsä vapaita ja luovia valintoja.*

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien hankehakemusten tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Hakija on kertonut toimineensa yhdistyksen toiminnanjohtajana, jonka vastuulla olivat muun muassa rahoitushaut hänen ollessaan päävastuussa hakemusten kirjoittamisesta.
2. Hakija kysyy ensiksi, ylittyykö teoskynnys lausuntopyynnössä mainittujen hankesuunnitelmien tukihakemusten osalta ja toiseksi, voidaanko jotakin tiettyä hänen kirjoittamansa tekstin osaa pitää teoskynnyksen ylittävänä tekstinä?

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

3. Tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova. Tekijänoikeusneuvosto ei anna lausuntoja muiden lakien soveltamisesta.

VASTINEET

4. Yhdistyksen taiteellinen johtaja T on toimittanut vastineen kertoen apurahanomuksien osalta yleisesti, että hän on keksinyt kaikki isot ideat ja kirjoittanut lausuntopyynnön hakijalle tarkkaan sanallistaen sisällöt, jotka myös

hakijan toimittaman aineiston vihreällä värjättyissä osissa näkyy. Vastineenantaja ja hakija ovat käsitelleet tekstiä yhdessä etänä vuoron perään, sekä myös puheluissa, joissa he ovat käsitelleet tekstiä yksityiskohtaisesti vielä kohta kohdalta läpi.

5. Hakija on muokannut vastineenantajan tekstejä hakemustyyliin sopiviksi, mutta sisällön suhteen vastineenantaja on ollut tarkka, ja sitä on käyty yhdessä sana sanalta läpi. Tästä syystä liitteissä hakijan useimmista vihreällä värjäämistäkin kohdista on vaikeaa eritellä, kumman tekstiä on pohjimmiltaan enemmän, koska anomukset on laadittu yhdessä. Pienemmistä hakemuksista hakija on tehnyt osan yksin nopeasti, mutta sisältö on niissäkin peräisin T:ltä.
6. Visuveden juhlia koskevan kehittämishankkeen 194155 hankehakemuksen osalta muun muassa juhlakokonaisuuden suunnittelu ja käsikirjoitus ovat T:n monivuotisen ideoinnin tulos ja siitä kokonaisuudesta kerrottu teksti on hänen kirjoittamansa. Vastineenantajan tekstien stilisointi hakemuksiin ei ole itsenäinen teos.
7. Mobiilipajaa ideoitiin ja suunniteltiin hakijan kanssa yhdessä. Taidesaaren aarretta koskevan investointihankkeen osalta vastineenantaja on kertonut, että sen budjetti oli hakijan suunnittelema ja vasta hakijan erottua yhdistyksestä projektia oli mahdollista edes lähteä valmistelemaan. Pimeänkarkoitushuila on kokonaan vastineenantajan idea nimeä ja sisältöä myöten eikä hän ymmärrä mitenkään, miten toisen ihmisen kirjoittamien tekstien stilisointi hakemusta varten voi liittyä tekijänoikeuksiin.
8. T on kertonut hakijan työskennelleen taloudellista hyötyä tavoittamattomassa yhdistyksessä toiminnanjohtajana ja rahastonhoitajana omasta ehdotuksestaan vapaaehtoistyössä niin kuin kaikki muutkin, ja tehnyt kiistämättä arvokasta työtä vuosien varrella.

Tekijänoikeudesta

9. Tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkiksi kiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat kirjalliset ja taiteelliset teokset.
10. Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia.
11. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi 1.12.2011 antamassaan ratkaisussa C-145/10 (Painer), että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.
12. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi 16.7.2009 antamassaan ratkaisussa C-5/08 (Infopaq), että 11 sanasta koostuva ilmaisu voi saada tekijänoikeussuojaa, jos ilmaisu on omaperäinen, tekijänsä henkisen luomistyön tulos.
13. Tekijänoikeus ei suojaa ideoita. Tämä on todettu myös Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa. Maailman kauppajärjestön TRIPS-sopimuksen 9.2 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Tekijänoikeuden suojan tulee ulottua ilmaisiin, mutta ei ideoihin, menettelyihin, toimintamenetelmiin tai matemaattisiin käsitteisiin sellaisenaan.” Vastaavasti Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tekijänoikeussopimuksen 2 artikla kuuluu seuraavasti: ”Tekijänoikeussuoja ulottuu ilmauksiin; se ei ulotu ideoihin, menettelytapoihin, toimintamenetelmiin tai matemaattisiin käsitteisiin sellaisenaan.”
14. Tekijänoikeuslain 6 §:n mukaan, jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, on tekijänoikeus heillä yhteisesti.

15. Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnellamana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.
16. 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun: 1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; 2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle; 3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka 4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä. 4 momentin mukaan julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille.
17. Tekijän moraalisisistä oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin.

Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia lausuntoja

18. Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut koulutusmateriaalin tekijänoikeutta lausunnossa TN 2012:6 ja koulutussuunnitelman tekstiosan tekijänoikeutta lausunnossa TN 2013:19. Muun muassa patenttihakemuksen 11-sivuisen tekstiosan tekijänoikeutta on arvioitu lausunnossa TN 2014:1. Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2016:7 oli kysymys ongelmanratkaisutestikirjan ja lausunnossa TN 2019:5 rakennuksen lämmöneristeen palosuunnitteluohjeen tekijänoikeudellisesta suojasta. Lausunnossa TN 2021:1 oli kyse käsikirjan tekijänoikeudesta.

Vastaus lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

19. Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle neljä hankehakemusta: kehittämishanke 194155 (kehittämishanke), nuorten mobiilivideotyöpaja (mobiilivideotyöpaja), teemahankkeen investointitoimenpiteen suunnitelma (investointihanke) ja pimeänkarkoitusjuhla.
20. Kehittämishanke on kaikkiaan 13-sivuinen asiakirja, jossa kertovana tekstiosuutena on puolen sivun kuvaus hakijasta sekä kuudella sivulla itse hankkeen kuvaus. Lisäksi hakemukseen sisältyy sen talousarvio, toteuttamisaikataulu sekä liite- ja kansisivu. Mobiilivideotyöpaja on kolmisivuinen asiakirja, jossa on tekstiosuutena pitkäkö kappale hankkeen kuvauksena sekä kappaleen pituinen lisätietoja-osuus. Kolmisivuisessa investointihankkeessa on tekstiosuutena sivun pituinen hankekuvaus sekä muina tekstiosuutena kahden kappaleen pituinen kuvaus hakijasta sekä talkootyösuunnitelma. Osana hakemusta on lisäksi kustannusarvio. Kolmisivuisessa pimeänkarkoitusjuhlassa on tekstiosuutena runsaan puolen sivun mittainen ohjelmaehdotus sekä kolmen kappaleen mittainen vapaa sana ja lisätiedot-osio. Lisäksi on listattuna tuotantotietoja toteutuspaikkakunnista.
21. Vastauksena ensimmäiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että mobiilivideotyöpaja- ja pimeänkarkoitusjuhlan hakemusten tekstiosuudet ovat niiden kohdittaisissa vastausosioissa lyhyitä, vain muutaman kappaleen mittaisia. Ne koostuvat lähes yksinomaan tosiasiallisista ja numeerisista tiedoista koostuvasta, neutraalilla yleiskielellä kirjoitetusta asiatekstistä, jotka vastaavat hakemuslomakkeissa ja niiden alakohdissa hakemuksilta edellytettyihin tietoihin. Tällaisia tietoja ovat muun muassa kuvaukset suunnitelluista konkreettisista toimenpiteistä hankkeen toteuttamiseksi tavoitteineen, hankkeiden työsuunnitelmat, aikataulut, kustannusarviot, kuvaukset hakijasta ja yhteistyökumppaneista sekä hanketaustojen kuvaukset. Kertovalle ja selittävälle tekstiosuudelle, jossa tekijä tai tekijät voivat ilmentää vapaita ja luovia valintoja ilmaisussaan, jää hankehakemusasiakirjojen luonteesta ja annetuille tiedoille esitettyistä vaatimuksista johtuen vähän tilaa.

22. Tekijänoikeus suojaa vain teokselle annettua ilmenemismuotoa, ei asiasisältöä taikka ideoita itsessään. Tekijänoikeus ei siten suojaa teoksessa esitettäviä ajatuksia, mahdollisia tuloksia, toteamuksia, teoksen sisältämiä tietoja tai teoksen aihetta sellaisenaan. Esimerkiksi uusi ja oivaltava hankkeen toteuttamistapa ei sellaisenaan saa tekijänoikeudellista suojaa vaan sen itsenäinen ja omaperäinen ilmaisumuoto.
23. Koska teoksen tai työn asiasisältöä ei tekijänoikeudellisesti suojata ja nyt kysymyksessä olevien hakemusten ilmaisumuoto on tyyliltään neutraalia asiatekstiä, eivät hakijan mobiilivideotyöpajan ja pimeänkarkoitusjuhlan hakemukset saa tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan tekijänoikeudellista suojaa teoksena. Koska yksittäiset hakemustekstit eivät saa teossuojaa, ei ole tekijänoikeudellista velvoitetta pyytää lupaa tekijältä sen käyttöön.
24. Poikkeuksen muodostavat edellä mainitut kehittämishanke ja investointihanke. Vaikka kertovan tai selittävän tekstiosuuden pituus ei yksin ratkaise sitä, ylittyykö yksittäistapauksessa teoskynnys, merkittävästi muita hakemuksia pitempi taustoittava tekstiosuus asiatekstinä näissä tapauksissa ilmentää tekijöidensä luovia valintoja siinä määrin, että ne tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan ylittävät teoskynnyksen. Kehittämishanke ja investointihanke saavat suojaa teoksena, ja niiden kopiointi muuhun kuin yksityiskäyttöön tai saattaminen yleisön saataville edellyttää tekijänoikeuden haltijan tai -haltijoiden suostumusta. Tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti.
25. Vastauksena toiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeus syntyy lähtökohtaisesti teoksen tehneelle luonnolliselle henkilölle edellyttäen edellä kerrotuin tavoin, että se ylittää teoskynnyksen ja saa tekijänoikeudellista suojaa.
26. Jos teoksen on laatinut vain yksi henkilö, eikä tämä ole siirtänyt oikeuttaan kellekään, lupa muuhun kuin yksityiskäyttöön kopiointiin tai teoksen yleisön

saataville saattamiseen tulee pyytää tekijältä. Yleisön saataville saattamisen oikeudellinen sisältö tekijän yksinoikeuksina on selostettu edellä tekijänoikeuslain 2 §:n 3 ja 4 momentista mainitun yhteydessä.

27. Tekijänoikeudellista suojaa saava teos voidaan luoda myös useiden henkilöiden yhteistyönä. Tällainen useiden tekijöiden luovista panoksista muodostuva teos voi olla joko yhteenliitetty teos tai yhteisteos.
28. Yhteenliitetty teos on kyseessä silloin, kun se on syntynyt useamman kuin yhden tekijän työn tuloksena ja tekijöiden panokset kokonaisuudesta ovat toisistaan erotettavissa muodostaen itsenäisiä teoksia. Tällöin kukin tekijöistä määrää muista riippumatta omasta osuudestaan. Tekijänoikeuslaissa ei ole yhteenliitettyjä teoksia koskevaa erityissäännöstä.
29. Yhteisteoksesta säädetään tekijänoikeuslain 6 §:ssä. Sen mukaan kahden tai useamman tekijän yhdessä luomaan teokseen, jossa tekijöiden osuudet eivät muodosta itsenäisiä teoksia, on tekijöillä tekijänoikeus yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta. Jos teos tai sen teossuojaa saavaa osa kopioidaan muuhun kuin yksityiskäyttöön tai teos saatetaan yleisön saataville, tulee lupa lähtökohtaisesti pyytää kaikilta tekijöiltä.
30. Nyt kysymyksessä olevat, teossuojaa saavat investointihankkeen ja kehittämishankkeen tekstit ovat hakijan kertoman mukaan syntyneet hänen ja muun tai muiden henkilöiden yhteistyön seurauksena siten, että hän on kirjoittanut lausuntopyynnön liitteeseen vihreällä korostamansa osan tekstistä investointihankkeessa ja pääosin kehittämishankkeessa. Hakijan kirjoittamukseen ilmoittama teksti liittyy mahdollisesti muiden kirjoittamaan tai tekemään tekstiin niin, että osa muodostaa omia kappaleitaan muun tekstin joukkoon ja osa liittyy saumatta toisten kirjoittaman tai tekemän tekstin kanssa samoihin kappaleisiin.

31. Vastineenantaja on kertonut kaikkien hakemusten osalta yleisesti, että hakijan useimmista vihreällä värjäämistäkin kohdista on mahdotonta sanoa, kumman teksti pohjimmiltaan enemmän on, ja erityisesti investointihankkeen osalta, että sen budjetti oli hakijan suunnittelema.
32. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakijan kirjoittamukseen ilmoittama teksti ei muodosta erillistä, itsenäistä teosta muiden teosten kanssa vaan se on osa muiden kanssa kirjoitettua, yhteisteoksena teossuojaa saavaa kokonaisuutta.
33. Periaatteena on, että lähtökohtaisesti yhteisteoksen tai sen teossuojaa saavan osan käyttöön vaaditaan kaikkien tekijöiden suostumus.
34. Tekijänoikeussuojaa saavia teoksia voidaan luoda myös toisen palveluksessa eli työsuhteessa. Tekijänoikeuslakiin ei kuitenkaan sisälly yleisiä säännöksiä siitä, kenelle tekijänoikeus työsuhteessa luotuun teokseen kuuluu ja miten työsuhteessa luotuja teoksia voidaan hyödyntää.
35. Yleensä katsotaan, että työnantaja saa työntekijän työssään tekemiin teoksiin ainakin normaalin toimintansa edellyttämän käyttöoikeuden. Muutoin työsuhteella ei olisi mitään merkitystä. Työnantaja ja työntekijä voivat myös keskenään sopia siitä, miten tekijänoikeuskysymykset määräytyvät työsuhteessa. Tekijänoikeuden siirtymistä koskevia ehtoja voi sisältyä myös esimerkiksi työehtosopimukseen tai muuhun vastaavaan sopimukseen. Arvio on aina tehtävä tapauskohtaisesti.
36. Tekijä tai tekijät voivat myös työsuhteen ulkopuolisissa tilanteissa luovuttaa oikeutensa toiselle, mukaan lukien oikeushenkilölle. Yleiset määräykset tekijänoikeuden siirtymisestä ovat tekijänoikeuslain 3 luvussa (27 § - 42 §). Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27 § - 29 §:ssä. Tekijänoikeuden siirtymisestä voidaan siten kaikissa tilanteissa sopimuksella sopia 27 §:ssä mainituin rajoituksin.
37. Sopimus voi olla paitsi kirjallinen tai suullinen, myös ns. konkludenttinen eli hiljainen sopimus. Konkludenttisesta sopimuksesta on kyse silloin, kun olo-

suhteiden, osapuolten välisen vakiintuneen käytännön tai muun vastaavan perusteella voidaan katsoa tekijänoikeuden siirtymisestä tietyssä laajuudessa sovittu. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

38. Se, kenelle tekijänoikeus teossuojaa saavaan kehittämishankkeen ja investointihankkeen tekstiin kuuluu, riippuu siitä, onko hakija ollut työ- tai palvelussuhteessa mainitsemaansa yhdistykseen ja mitä tekijänoikeuden siirtymisestä suhteessa työnantajaan tai mahdollisesti muuhun tahoon on sovittu. Jos tekijänoikeuksista ei ole nimenomaisesti sovittu, vastaus riippuu muun muassa siitä, onko teksti tehty työajalla, osana hakijan työhön tai asemaan kuuluvia tehtäviä ja mahdollisesti yhdistyksen muun johdon ja valvonnan alaisuudessa. Harkinta tehdään kokonaisarvion perusteella.
39. Mahdolliset sopimuksen tulkintakysymykset ja sopimuksen puuttuessa asianosaisten tarkoituksen tai tosiasiallisen toiminnan osoittaminen teosten tekemisen yhteydessä näyttökysymyksenä ovat asioita, joiden tutkiminen ei kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan. Ne tekijänoikeuslain soveltamista koskevat periaatteet, joiden mukaan mahdollinen tekijänoikeus johonkin kirjallisen teoksen osaan tai kokonaisuuteen syntyy ja mahdollisesti siirtyy, on selostettu edellä.
40. Vastineenantaja on kertonut edellä mainituin tavoin, että apurahahakemuksissa tekstiä on käsitelty yhdessä sekä etätyöskennellen että puhelimesta hänen sanallistaessaan sisällöt, jotka myös hakijan kirjoittamukseen merkitsemässä osissa näkyvät. Hakija on muokannut vastineenantajan mukaan tekstejä hakemustyyliin sopiviksi, mutta sisällön suhteen vastineenantaja on ollut tarkka. Tästä syystä liitteissä hakijan useimmista kirjoittamukseen merkitsemistä kohdista on mahdotonta sanoa, kumman tekstiä pohjimmiltaan enemmän on, koska anomukset on tehty yhdessä.

41. Sen arviointi, kuka tekstin ja miltä osin on kirjoittanut, ovat näyttökysymyksinä asioita, joiden tutkiminen ei kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan. Tekijänoikeusneuvosto ei toimivaltansa rajoissa voi antaa lausuntoa siitä, kenelle tekijänoikeus kehittämishankkeessa ja investointihankkeessa teossuojaa saavaan tekstiin on alun perin syntynyt.

Puheenjohtaja

Ulla-Maija Mylly

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisuun ovat osallistuneet Ulla-Maija Mylly (puheenjohtaja), Juli Mansnéus, Samuli Melart, Mirikka Kivilehto, Sanna Nikula, Aku Toivonen, Mari Lampenius, Jari Muikku, Mika Toivainen, Ismo Huhtanen, Anniina Dahlström, Maria Rehbinder, Timo Enroth, Albert Mäkelä ja Asko Metsola.